

Afgørelser – Reg. nr.: 01157.00

**Fredningen vedrører: Kanhave Kanal Ophævet se
07246.00**

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet 14-02-1949, 07-06-1971

Fredningsnævnet 21-05-1948, 23-12-1969

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET >

REG. NR.: 01157.000

Kanhave kanal

Fredninger ophævet, se REG. NR. 07246.000
[lofn - 2471/80]

INDHOLDSFORTEGNELSE

- Kendelse af 14/2 1949 [lofn - 818/48]
- -" - 21/5 1948 [nævn]
- -" - 7/6 1971 [lofn - 2075/70]
- -" - 23/12 1969 [nævn - 2127 A/69]
- Overenskomst af januar 1968, lyst 23/1 1970

741 SAMSØ

1314 II SØ

MATRIKELFORTEGNELSE

(ajour pr. 14/2 1949)

Fredningen omfatter (helt eller delvis) følgende
matrikelnumre:

af Nordby Hede, Nordby
Staus By, Ousbjerg

Gældende matrikulært kortbilag: H0 102A

Se også REG. NR.: 07246.000

OPMÆVET

U D S K R I F T

af

Forhandlingsprotokollen for Naturfredningsnævnet for Holbæk Amt.

Aar 1948 den 21. Maj fremlagdes i Sagen angaaende Fredning af Kanhave Kanalen

1. En Skrivelse fra Landinspektør Aakjær af 19. d.M. bilagt et Lystryk af en Kopi efter Matrikulskortet.

Endvidere fremlagdes og afsægdes saalydende

K e n d e l s e

Danmarks Naturfredningsforening har i Skrivelse af 21. November 1941 fremsat Forslag om Fredning af den saakaldte Kanhave Kanal paa Samsø.

Foreningen har henvist til, at Thura i sin Beskrivelse af Samsø 1758 omtaler Kanalen saaledes: "Der hvor Byens Mark endes, er den saakaldte Kahn-Have, straks derved er en Canal 16 a 20 Fod bred, som gaar fra det Østre til Vestre Hav i lige Linie, som giver Anledning til at tro, at derigennem har været Seilads i forrige Tider. Nu er denne Kanal ganske tør. Men dens lige Strækning og Dybhed frem for den anden Mark giver A neldning til at slutte, at den med Flid er anlagt."

Endvidere citeres en Udtalelse af Trap saalydende: "Kanhave Kanal er maaske Rester af et Vandløb, dog snarest af en ved Kunst gravet Kanal der har forbundet de to Kyster. Et Sagn vil vide, at Harald Blaatand har trukket sine Skibe gen en dette Vandløb, men et andet Sagn kalder den "Svenskerrenden" og fortæller, at den er gravet af de Svenske under Krigen 1658 - 60".

Foreningens Forslag gaar nærmere ud paa, at Kanalen bliver sat af i sin oprindelige Bredde, der er 17 m eller enkelte Steder lidt herunder, saet at den fremtidig skal henligge urørt. Dog kan man mulig gaa med til, at den afgrænses, hvorved Konturene ikke udviskes af fremvoksende Ukrudt.

Faa en Forespørgsel om Kanalen falder ind under Naturfredningslovens § 2 naar Nationalmuseet i Skrivelse af 17. November 1941 udtalt "at Kanalen findes omtalt i Notater i Museets Arkiv, men at der aldrig er foretaget nogen egentlig Undersøgelse, og Museet har derfor ingen sikker Mening om Rigtigheden af den af Folketraditionen fastsatte Datering. Kanalen maa dog betragtes som et interessant Fortidsvinde, der maa falde ind under Naturfredningsloven, og som man maa lægge Vægt paa bevares urørt".

Kanalen, der gaar i Retning Vest - Øst, danner Skel mellem Onsbjerg og Nordby Sogne.

Den vestlige Del (mellem Kættegat og Kommunevejen til Langør) ligger i Skellet mellem Matr.Nr. 6e Stavns, Onsbjerg Sogn, mod Syd, og Matr.Nr. 1a Nordby By og Sogn, mod Nord, begge tilhørende Komtesse Elisabeth Danneskiold-Samsø.

Den østlige Del (fra Kommunevejen til Stauns Fjord) ligger i Skellet mellem 6al, Stauns, mod Syd, tilhørende Morten Truelsen, og Matr.Nr. 2a Nordby, mod Nord, efter Tingbogen tilhørende Jacob Krøgsgaard Truelsen.

Paa Nævnets Aastedsmøde den 3.Maj 1948 konstateredes følgende angående Områdets nuværende Udseende.

Det vestlige Område er bevokset med en Naaletræs Plantage. Paa en Del af denne Strækning er Kanalen tydeligt markeret, idet der er opkastet Volde paa begge Sider, og Bredden er her - regnet mellem Voldenes Midtlinier - ca. 17 m. Paa det yderste Stykke mod Kættegat er Kanalen ikke synlig, fordi Terrænet er udjævnet, antagelig af Havet og af Sandflugt.

Den østlige Del af Kanalen har været opdyrket, og Konturene er derfor ret udviskede saaledes at den paa en vis Strækning kun fremtræder som en jævnt skraanende Sænkning i Terrænet, medens Stykket nærmest ved Kommunevejen er helt opfyldt.

Skønt der saaledes kun er ret sparsomme Rester af Kanalen tilbage og skønt der ikke foreligger sikre Oplysninger til Bedømmelse af, hvorvidt den af historiske Hensyn har væsentlig Interesse, finder Nævnet dog, at Fredningen bør fremmes under Hensyn til det af Naturfredningsforeningen og Nationalmuseet anførte og til, at der hos den lokale Befolkning er konstateret en stærk Interesse for Fredningen.

For Bevaringen af Kanalens Rester i det vestlige Afsnit vil det være tilstrækkeligt at frede et Bælte paa ca. 17 m, medens Bæltet maa udvides til ca. 27 m i det østlige Afsnit paa Grund af den Udjævning, der har fundet Sted her.

Grænserne er under Aastedforretningen afsat af Landinspektør Aakjær, Aarhus.

Der pålægges herefter følgende

F r e d n i n g s s e r v i t u t.

Et 17 m bredt Bælte i Skellet mellem Matr.Nr. 6e Stauns, Onsbjerg Sogn, og Matr.Nr. 1a Nordby By og Sogn fra Havet til Kommunevejen til Langør skal henligge i sin nuværende Tilstand. Der maa ikke finde Afgravning eller Nyplantning Sted, men hvis der kan opnåes Enighed mellem Ejeren og Nævnet herom, kan den paa Kanalens Sider og Bund værende Beplantning fjernes eller beskæres.

Langs hele Skellet mellem Matr.Nr. 6al Stauns, Onsbjerg Sogn, og Matr.Nr. 2a Nordby Sogn fredes et Bælte paa ca. 27 m hvoraf 15 m lægges paa 6al og 12 m paa 2a regnet fra Skellet (Kanalens Midtlinie), der i Marken er fikseret ved en Skelpæl.

Dette Bælte maa ikke opdyrkes, beplantes, opfyldes, afgraves eller indhegnes, men skal henligge i Græs.

Der maa ikke anføres Bygninger eller Skure, eller anbringes

Stakke, Affald eller lignende, Kreaturgræsning er tilladt under Forudsætning af, at Skraaningerne ikke derved beskædiges.

Paa Strækningen fra det sydvestlige Hjørne af Matr.Nr. 2k til Kommunevejen til Langør er der ifølge Körtet udlagt en 6 m bred Parcelvej. Denne Vej respekteres, men Vejbanen maa ikke befastes eller yderligere opfyldes.

Almenheden har ikke Ret til at færdes eller opholde sig i Bæltet, der kan overses fra ovennævnte Kommunevej.

Nævnet kan fjerne højt voksende Ukrudt eller lignende, hvorved Kanalens Konturer udviskes eller Udsigten fra Vejen hindres.

Paa Aastedsmødet meddelte Ejeren, at den Del af Matr.Nr. 2a, som ligger langs med ovennævnte Parcelvej, er under Udstykning, og at den ventes matrikuleret som 21, Nordby. Hvis Udstykningen gennemføres, er denne Parcel altsaa indbefattet under Fredningen.

Paataleberettiget er Naturfredningsnævnet for Holbæk Amtsrads-kreds.

Komtesse Elisabeth Danneskiold-Samsøe har frafaldet Erstatning i Anledning af Servitutpaalæget paa Matr.Nr. 6e Stavns og la Nordby.

Der tilkendes de andre Ejere følgende Erstatninger:

Martin Truelsen (6al Stauns)..... 850 Kr.

Jacob Krogsgaard Truelsen (2a Nordby)..... 700 Kr.,

hvoraf 200 Kr. tilkommer Slagter Klejs, Tranebjerg, saafremt han dokumenterer, at have købt ovennævnte Parcel af Matr.Nr. 2a.

Erstatningssummen kan udbetales til Ejerne, da Ejendommene ikke er behæftede med Pantegæld.

Erstatningsbeløbet, ialt 1550 Kr., udredes halvt af Statskassen, halvt af Holbæk Amtsfond.

J. Sørensen

J. Buhr. Holm

Jacob Jacobsen

M. B. Jensen

Rigtigt indført

OVERFREDNINGSNÆVNET >

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL.

År 1949, den 14. februar, afsagde overfredningsnævnet på grundlag af mundtlig og skriftlig votering følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 818/48 vedrørende fredning af den såkaldte Kanhave kanal på Samsø.

Den af fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds den 21. maj 1948 afsagte kendelse er sålydende:

" Danmarks Naturfredningsforening har i Skrivelse af 21. November 1941 fremsat Forslag om Fredning af den saakaldte Kanhave-Kanal paa Samsø.

Foreningen har henvist til, at Thura i sin Beskrivelse af Samsø 1758 omtaler Kanalen saaledes: " Der hvor Byens Mark ondes, er den saakaldte Kahn-Have, straks derved er en Canal 16 e 20 Fod bred, som gaar fra det Østre til Vestre Hav i lige Linie, som giver Anledning til at tro, at derigjennem har været Seileds i forrige Tider. Nu er denne Kanal ganske tør. Men dens lige Strækning og Dybhed frem for den anden Mark giver Anledning til at slutte, at den med Flid er anlagt."

Endvidere citeres en Udtalelse af Trap saalydende: " Kanhave Kanal er maasko Roster af et Vandløb, dog snarest af en ved Kunst gravet Kanal der har forbundet de to Kyster. Et Sagn vil vide, at Harald Blaastand har trukket sine Skibe gennem dette Vandløb, men et andet Sagn kalder den "Svenskerenden" og fortæller, at den er gravet af de Svenske under Krigen 1658-60".

Foreningens Forslag gaar nærmere ud paa, at "Kanalcn bliver sat af i sin oprindelige Brodde, der er 17 m eller enkelte Steder

lidt herunder, samt at den fremtidig skal henligge urørt. Dog kan man mulig gaa med til, at den afgræsses, hvorved Konturene ikke udviskes af fremvoksende Ukrudt".

Paa en Forespørgsel om Kanalen falder ind under Naturfredningslovens § 2 har Nationalmuseet i Skrivelse af 17. November 1941 udtalt " at Kanalen findes omtalt i Notater i Museets Arkiv, men at der aldrig er foretaget nogen egentlig Undersøgelse, og Museet har derfor ingen sikker Mening om Rigtigheden af den af Folketraditionen fastsatte Datering. Kanalen maa dog betragtes som et interessant Fortidsminde, der maa falde ind under Naturfredningsloven, og som man maa lægge Vægt paa bevares urørt".

Kanalen, der gaar i Retning Vest-Øst, danner Skel mellem Onsbjerg og Nordby Sogne.

Den vestlige Del (mellem Kattogat og Kommunevejen til Langer) ligger i Skellet mellem Matr. Nr. 6_a Stavns, Onsbjerg Sogn, mod Syd, og Matr. Nr. 1_a Nordby By og Sogn, mod Nord, begge tilhørende Komtasse Elisabeth Danneskiold-Samsøe.

Den østlige Del (fra Kommunevejen til Stauns Fjord) ligger i Skellet mellem 6_a1, Stauns, mod Syd, tilhørende Morten Truelsen, og Matr. Nr. 2_a Nordby, mod Nord, efter Tingbogen tilhørende Jacob Krogsgaard Truelsen.

Paa Nævnets Aastedsmøde den 3. Maj 1948 konstateredes følgende angaaende Omraadet nuværende Udseende:

Det vestlige Omraade er bevokset med en Naaletræs-Plantage. Paa en Del af denne Strækning er Kanalen tydeligt markeret, idet der er opkastet Volde paa begge Sider, og Brodden er her - regnet mellem Voldenes Midtlinier - ca. 17 m. Paa det yderste Stykke mod Kattogat er Kanalen ikke synlig, fordi Terrænet er udjævnet, antagelig af Havet og af Sandflugt.

Den østlige Del af Kanalen har været opdyrket, og Konturene er derfor ret udviskede, saaledes at den paa en vis Strækning kun fremtræder som en jævnt skraanende Sænkning i Terrænet, medens Stykket

nærmest ved Kommunevejen er helt opfyldt.

Skønt der seelodes kun er ret sparsomme Rester af Kanalen tilbage og skønt der ikke foreligger sikre Oplysninger til Bedømmelse af, hvorvidt den af historiske Hensyn har væsentlig Interesse, finder Nævnet dog, at Fredningen bør fremmes under Hensyn til det af Naturfredningsforeningen og Nationalmuseet anførte og til, at der hos den lokale Befolkning er konstateret en stærk Interesse for Fredningen.

For Bevaringen af Kanalens Rester i det vestlige Afsnit vil det være tilstrækkeligt at frede et Bælte paa ca. 17 m, medens Bæltet maa udvides til ca. 27 m i det østlige Afsnit paa Grund af den Udjevning, der har fundet Sted her.

Grænserne er under Aastedsforretningen afsat af Løndinspektør Aakjær, Aarhus.

Der pålægges herefter følgende

F r e d n i n g s s e r v i t u t .

Et 17 m bredt Bælte i Skellet mellem Matr. Nr. 6a Stavns, Onsbjerg Sogn, og Matr. Nr. 1a Nordby By og Sogn fra Havet til Kommunevejen til Langer skal henligge i sin nuværende Tilstand. Der maa ikke finde Afgravning, Opdyrkning eller Nyplantning Sted, men hvis der kan opnaas Enighed mellem Ejeren og Nævnet herom, kan den paa Kanalens Sider og Bund værende Beplantning fjernes eller beskæres.

2.

Langs hele Skellet mellem Matr. Nr. 6a Stavns, Onsbjerg Sogn, og Matr. Nr. 2a Nordby Sogn fredes et Bælte paa ca. 27 m, hvorefter 15 m lægges paa 6a og 12 m paa 2a regnet fra Skellet (Kanalens Midtlinie), der i Marken er fikseret ved en Skolpæl.

Dette Bælte maa ikke opdyrkes, beplantes, opfyldes, afgraves eller indhegnes, men skal henligge i Græs.

Der maa ikke opføres Bygninger eller Skure, eller anbringes Stakke, Affald eller lignende. Kreaturgræsning er tilladt under Forudsætning af, at Skraaningerne ikke derved beskadiges.

Paa Strækningen fra det sydvestlige Hjørne af Matr. Nr. 2k til

Kommunevejen til Långør er der ifølge Kortet udlagt en 6 m bred Parcelvej. Denne Vej respakteres, men Vejbanen maa ikke befæstes eller yderligere opfyldes.

Almenheden har ikke Ret til at færdes eller opholde sig i Bæltet, der kan overses fra ovennævnte Kommunevej.

Nævnet kan fjerne højt voksende Ukrudt eller lignende, hvorved Kanalens Konturer udviskes eller Udsigten fra Vøjen hindres.

Paa Aastedsrådet meddelte Ejeren, at den Del af Matr. Nr. 2a, som ligger langs med ovennævnte Parcelvej, er under Udstykning, og at den ventes matrikuleret som 21, Nordby. Hvis Udstykningen gennemføres, er denne Parcel ogsaa indbefattet under Fredningen.

Pæstaleberettiget er Naturfredningsnævnet for Holbæk Amtsraads-kreds.

Kontesse Elisabeth Danneskiold-Samsøe har frafaldet Erstatning i Anledning af Servitutpaalægget paa Matr. Nr. 6a Stevns og 1a Nordby.

Der tilkendes de andre Ejere følgende Erstatninger:

Martin Truelsen (6a1 Stauns)..... 850 Kr.

Jacob Krogsgaard Truelsen (2a Nordby)..... 700 Kr.,

hvoraf 200 Kr. tilkommer Slagter Klejs, Tranøbjerg, saafremt han dokumenterer at have købt ovennævnte Parcel af Matr. Nr. 2a.

Erstatningssummen kan udbetales til Ejerne, da Ejendommene ikke er behæftede med Pantegæld.

Erstatningsbeløbet, ialt 1550 Kr., udredes halvt af Statskassen, halvt af Holbæk Amtsfond."

Kendelsen er forelagt overfredningsnævnet i medfør af naturfredningslovens § 19, 2. stk., hvorhos den er indanket af ejeren af fornævnte matr. nr. 6a1 af Stevns by, Onsbjerg sogn, Morten Truelsen.

Overfredningsnævnet har den 9. august 1948 besigtiget de fredede arealer og forhandlet med den ankende ejer og andre i sagen interesserede.

Man vedtog herunder et tillade, at det fredede areal hvert 10. år omlægges til nyt græs, og at omlægningen med fredningsnævnets -

tilladelse undtagelsesvis skal kunne ske med kortere mellemrum, forsåvidt vejrforholdene gør det nødvendigt. Der skal derhos intet være til hinder for opsetning af hogn om det fredede område. Under disse omstændigheder erklærede Morten Truelsen at kunne blive stående ved den ham tilkendte erstatning.

Overfredningsnævnet fandt endvidere, at Onsbjerg og Nordby kommuner burde afholde 300 kr. hver af erstatningsudgifterne, hvortil kommunerne har erklæret sig villige.

Man har endelig rettet henvendelse til kontesse Danneskiold-Samsøe vedrørende fjernelse af beplantningen på kanalområdet mellem vejen til Maarup og vejen til Løngere.

Kontessen har herefter givet sin tilslutning til, at kanalterrænet på denne strækning ryddes for bevoksning i bunden, således at kanalen bliver synlig for de passerende, dog uden forpligtelse til vedligeholdelse af rydningen, og med forbehold af, et areal et igen beplantes, såfremt rydningen medfører ulemper f. eks. ved sandflugt eller lignende. Det fremhæves, at træerne på kanalens skrænter - for størstedelen fyrretræer - ikke kan fjernes, da de står som vindbrydere for hele det øst for liggende parti af plantagen.

Da overfredningsnævnet iøvrigt kan tiltræde det i kendelsen anførte, vil denne være at stadfæste med de af det foranstående følgende ændringer.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for Holbæk amtsrådskreds den 21. maj 1948 afsagte kendelse vedrørende fredning af den såkaldte Kanhave kanal på Samsø stadfæstes med de af det foranstående følgende ændringer. Et kort mærket Ho 102 visende det fredede areal er vedhæftet nærværende kendelse.

I erstatning tillægges der

Morten Truelsøn..... 850 kr.

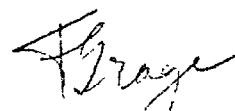
Jacob Krøgsgeard Truelsøn... 700 " ,

hvoraf 200 kr. udbetales til slægter Klejs, Tranebjerg, såfremt han

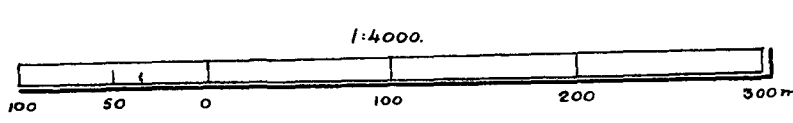
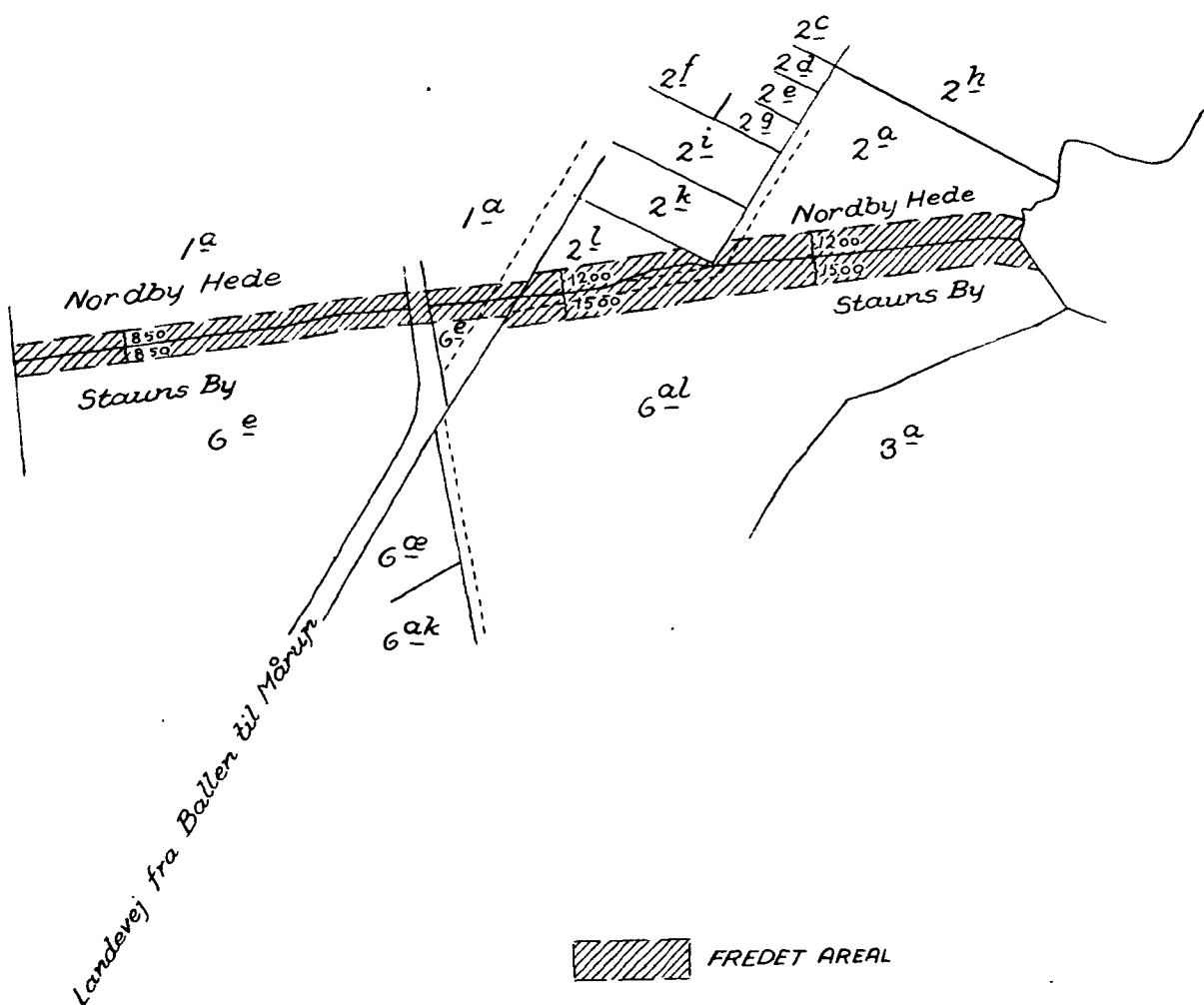
dokumenterer at have købt den vestlige parcel af ejendommen matr.
nr. 2a af Nordby hede, Nordby sogn.

Erstatningen udredes med 300 kr. af Onsbjerg kommune og
300 kr. af Nordby kommune, medens resten 950 kr. afholdes af stats-
kassen og Holbæk amtsfond hver med halvdelen.

Udskriftens rigtighed
bekræftes.

overfredningsnævnets sekretær

Naturfredningskonsulentens kontor København d. 2-2-49.	
By: Staus,	Nordby Hede,
Sogn: Onsbjærg	Nordby Sogn.
Plan nr. Ho. 102	

FREDNINGSNÆVNET >

matr. nr. 2 a m.fl. Nordby Hede
og sogn, m.fl.

Anmelder:

Fredningsnævnet for Holbæk
amtsrådsreds, Dommerkonto-
ret i Holbæk.

UDEN STEMPEL OG GEBYR
TIL OFF. BRUG.

U D S K R I F T

a f

FORHANDLINGS- og KENDELSESPROTOKOL

f o r

Fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds.

Den 23. december 1969 afsagdes i

Fr. j. nr. 2127 A/1969

Fredning af et område om-
kring Kanhave-kanalen på
Samsø

sålydende

K E N D E L S E :

OPHÆVET

Er citeret fuldt ud i
ofn. k. af. 7/6 1971

matr. nr. 1 a Nordby
Hede og sogn og
matr. nr. 6 e Stauns
by, Onsbjerg sogn.

UDEN STEMPEL OG GEBYR
TIL OFF. BRUG.

23/1.70
Genpart

REG. NR 1157

OPHÆVET J.F.R. 7246 (OFM 17/11-81) Anmelder:

Fredningsnævnet for Holbæk
amt, Dommerkontoret, Holbæk.

DEKLARATION

I forbindelse med den af ministeriet for kulturelle anliggender den 8. december 1967 for fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds rejste sag om fredning af et område omkring Kanhave-kanalen på Samsø, pålægger undertegnede ejer af ejendommene matr.nr. 1^a, Nordby hede og sogn og matr.nr. 6^e, Stavnsby by, Onsbjerg sogn, hofjærgermesterinde Elisabeth Henriette Lassen, født Danneskiold-Samsø, herved følgende deklARATION for de arealer af nævnte ejendomme, der er indrammet af de på vedhæftede kort med grønt viste grænser:

1. På arealerne må ikke opføres bygninger af nogen art, herunder bl.a. boder og skure, eller anbringes master og tårne, stakke, affald eller lignende, ligesom beboelsesvogne, caravans, telte eller lignende ikke må henstilles.

2. Opdyrkning, hegning og beplantning må ikke finde sted, idet dog den eksisterende skovbevoksning kan opretholdes og fornys uden for det af overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område, hvis grænser er angivet med rødt på vedhæftede kort.

3. Beplantninger og selvsåninger indenfor det af overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område fjernes efter de påtaleberettigedes bestemmelse på deres bekostning, således at dette område stedse friholdes for bevoksning.

4. Ændringer af terrænet, herunder opfyldning og afgravning, må ikke finde sted.

5. Offentligheden sikres adgang til at færdes i det ved overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område.

6. Påtaleberettigede efter nærværende deklARATION er rigsantikvaren og fredningsplanudvalget for Holbæk amtsrådsreds.

7. Nærværende deklARATION, der er tiltrådt af ministeriet for kulturelle anliggender, vil være at forelægge for fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds til godkendelse, hvorefter den vil være at tinglyse på ejendommene matr.nr. 1^a, Nordby hede og sogn og matr.nr. 6^e, Stavnsby by, Onsbjerg sogn.

Med hensyn til de på ejendommene hvilende sørvitutter, henvises til ejendommens blade i tingbogen.

Holbæk, Fr.j.nr. 2127A/1967.

Undertegnede frafalder ethvert krav på erstatning i anledning af nærværende deklarations oprettelse og tinglysning.

Som ejer:

Elisabeth Lassen
15. jan. 1968.

Ministeriet for kulturelle anliggender,
den 10 januar 1968.

P. M. V.

E. B.

Ole Plougmann,
fg.fm.

Godkendes i medfør af
landsbyggelovens § 4, stk. 2,
Holbæk amtsråd, den 8. jan. 1970.

p.a.v.

K. Quist.

K.

Nærværende deklaration begæres tinglyst på ejendommene matr. nr. 1 a Nordby Hede og sogn og 6 e Stauns by, Onsbjerg sogn.
Fredningsnævnet for Holbæk amt, den 21. januar 1970.
Bjarne Jensen.

Indført i dagbogen for Kalundborg retskreds,
afd. kontoret, Tranebjerg, Samsø, d. 23. jan. 1970.

L Y S T. Tingbog: Bd. III bl.

Akt: Skab B nr. 35.

Rids vedhæftet.

Gelge Petersen,

F1/ G.R.

OVERFREDNINGSNÆVNET>

REG. NR. 1157

M. 2817

7/6-1971

OPHEVET JFR. 7246 (OFN 17/11-81)

U D S K R I F T

af

OVERFREDNINGSNÆVNETS KENDELSESPROTOKOL

År 1971, den 7. juni, afsagde Overfredningsnævnet følgende

k e n d e l s e

i sagen nr. 2075/70 om fredning af et område omkring Kanhave-kanalen på Samsø.

Den af fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds, nu Vestsjællandss amts nordlige fredningskreds, den 23. december 1969 afsagte kendelse er sålydende:

Ved skrivelse af 8. december 1967 har ministeriet for kulturelle anliggender rejst fredningssag om udvidelse af den i 1949 gennemførte status quo fredning af området umiddelbart omkring Kanhavekanalen.

I skrivelseren hedder det blandt andet:

" Igennem de sidste årtier har arkæologien indenfor landets område erkendt en række jordfaste fortidsminder fra vikingetiden af den største betydning for nordeuropæisk arkæologisk og historisk forskning. Disse fortidsminder udgør samtidig fremragende monumentale anlæg, som allerede ved deres eksistens taler til folk fra nær og fjern.

Til de fra gammel tid kendte storhøje ved kongesædet i Jelling er således føjet med de ringformede volde og grave omgivende mægtige kaserneanlæg fra omkring år 1000: Trælleborg, Aggersborg og Fyrkat. For samtlige disse monumenters vedkommende er der draget omsorg for en frilæggelse eller iøvrigt en sikring af deres omgivelser.

Et yderligere led i denne serie af monumentalanlæg af helt usædvanlig karakter udgør Kanhave-kanalen ved Samsø.

Denne kanal, der er lagt på Samsø's smalleste sted tværs over den tange, der forbinder nordøen med sydøen, strækker sig i cirka 1 km's længde fra Stavns fjord i øst til Sælvigbugten i vest. En undersøgelse af monumentet foretaget af nationalmuseet i efteråret 1960 gav sikkerhed for, at kanalen er anlagt i vikingetiden, sandsynligvis omkring år 800. Undersøgelsen viste, at kanalen for en stor del var sat med brede egeplanke, der med store træagler er fæstet til kanalens sider, og hele anlægget vidner om en formåen med hensyn til vandbygningskunst hos vikingerne, som langt overgår, hvad man hidtil har været stillet overfor.

Kanalen er et vel gennemtænkt og teknisk fremragende ingeniørværk, hvis formål har været at forbinde Stavns fjord med havet i vest, således at skibe i fjorden ved hjælp af denne forbindelsesvej kunne opnå en bevægelsesfrihed, der ville være af den største betydning både i offensiv og defensiv henseende. Kanhave-kanalen giver altså ved siden af sin værdi som teknisk monument et bidrag til forståelsen af hele Stavns fjordområdets betydning i sen oldtid og tidlig middelalder og er tillige et uvurderligt dokument til belysning af tekniske og historiske forhold i en tid, der kun har levnet sparsomme skriftlige vidnesbyrd.

Som monument er Kanhave-kanalen endnu synlig i hele sin længde. Anlægget er beskyttet dels ved overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949, hvorved selve kanalen med aller-nærmeste omgivelser er fredet, og dels efter naturfredningslovens § 2, hvorefter dens omgivelser principielt nyder den beskyttelse, der gives ved lovens bestemmelse om en 100 m bred kontrolzone på begge sider af monumentet. Denne beskyttelse er imidlertid utilstrækkelig, både af hensyn til selve anlæggets monumentalitet og betydning, og for at muliggøre for de besøgende at anskue den geografiske situation for anlægget, bør der omkring kanalen tilvejebringes et bredt bebyggelsesfrit bælte, hvori man tillige kan undgå en højere beplantning, der kan sløre anlægget.

Erkendelsen af kanalens store betydning har imidlertid først kunnet nås igennem den fornævnte undersøgelse ved nationalmuseet for nogle år siden. Man har derfor ikke været i stand til at opføre de frilægningsmæssige ønsker før nu og må med beklagelse konstatere, at der er foregået en vis bebyggelse og beplantning, der er uforenelig med de foran omtalte

synspunkter, og i et vist omfang også ulovlig i henhold til bestemmelserne i naturfredningslovens § 2 og § 25."

Med henblik på udover en regulering af beplantningen og en sikring af offentlighedens adgang til de nærmest kanalen beliggende arealer, der i hovedsagen er fastlagt til området indenfor 100 m fra kanalens bredder, indeholder skrivelsen derefter en nærmere udformet fredningspåstand, der blandt andet går ud på fjernelse af eksisterende bygninger eller fastsættelse af bestemmelser, der betyder at disse ikke kan reetableres.

Med skrivelse af 18/1 1968 fremsendte ministeriet endvidere nævnets godkendelse en med ejeren af matr. nr. 1 a Nordby herred og sogn, og matr. nr. 6 e Stavns by, Onsbjerg sogn indgået overenskomst om fredning af arealerne omkring kanalens strækning vest for bivejen til Langør, indeholdende bestemmelser svarende til den af ministeriet nedlagte fredningspåstand.

Meddelelse om sagens rejsning har været indrykket i statstidende for den 10. januar 1968 og samtidig i 3 lokale blade, ligesom ejere og panthavere m.fl. er underrettet.

Nævnet har efter behørig indkaldelse behandlet sagen på møder på Samsø den 29. april 1968, hvorunder der foretoges besigtigelse i overværelse af lodsejerne, der bortset fra ejerne af matr. nr. 6 ao og 6 bf, og af matr. nr. 6 ba, alle Stavns by, Onsbjerg sogn, alle var mødt eller repræsenteret, samt den 23. juli 1969, ligesom nævnet under sagens forløb har forhandlet med lodsejerne.

Efter mødet den 29. april 1968 har ministeriet ændret fredningspåstanden ved skrivelse af 3. juli 1968, hvorefter den endelige påstand er sålydende:

1. På arealerne må ikke opføres bygninger af nogen art, herunder blandt andet boder og skure, eller anbringes master og tårne, stakke, affald eller lignende, lige-

som beboelsesvogne, caravans, telte eller lignende ikke må henstilles.

2. Den eksisterende lovlige bebyggelse må ikke fornyes eller udvides ved til- og ombygning eller genopføres i tilfælde af, at den skulle blive fjernet eller gå hædeligt til grunde.
3. Opdyrkning, hegning og beplantning må ikke finde sted.
4. Højden af de eksisterende, lovlige hegn må ikke overstige 1 meter. Al anden træ- og buskagtig vegetation fjernes efter de påtaleberettigedes bestemmelse og på deres bekostning.
5. Ændringer af terrænet, herunder opfyldning og afgravning, må ikke finde sted, ligesom der ikke må foretages anlæg af veje.
6. Offentligheden sikres adgang til at færdes i hele det ved overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område, hvis grænser er angivet på ovennævnte kort.
7. Påtaleberettigede er rigsantikvaren og fredningsplanudvalget for Holbæk amt.

Foranstående fredningspåstand omfatter følgende ejendomme med de for hver enkelt ejendom anførte særlige bestemmelser.

1. Matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn.

Hele ejendommen fredes tillige med tilgrænsende opgrødearealer. Ejendommen er bebygget med et i henhold til naturfredningslovens bestemmelser om byggelinien ved strandbredder ulovligt opført, rødpuddset hus med fladt tag samt en ligeledes ulovligt opført tilbygning. Der nedlægges påstand om, at bebyggelsen kun må bibeholdes, så længe den nuværende ejer er ejer og bruger af denne.

Beplantningen på ejendommen påstås fjernet. Beplantningen på arealet umiddelbart omkring huset, bestemt ved matrikelskel- lene og forlængelsen af skellet mellem matr. nr. 2 a og 2 g samt en linie 45 m øst for og paralelt med skellet mellem 2 a og 2 k, 2 i og 2 g m.v., må dog opretholdes, så længe huset eksisterer. Fredningen skal ikke være til hinder for, at den østlige del af ejendommen fortsat anvendes til gartnerifor- mål i samme form og udstrækning som hidtil.

5. matr. nr. 2 g, Nordby Hede, Nordby sogn.

Hele ejendommen, der er ubebygget, fredes og skal fort- sat henligge i græs.

6. matr. nr. 2 h, Nordby Hede, Nordby sogn.

Ejendommen, der er ubebygget, fredes tilligemed tilgræn- sende opgrødearealer.

Fredningen skal ikke være til hinder for, at ejendommen fortsat anvendes til gartneriformål i samme form og udstræk- ning som hidtil.

7. matr. nr. 2 i, Nordby Hede, Nordby sogn.

Heraf fredes den østlige del af parcellen, afgrænset ved en linie parallel med offentlig bivej nr. 7 og i en afstand af 30 meter fra denne.

Fredningen skal ikke være til hinder for, at ejendommen som hidtil anvendes som urtehave.

8. matr. nr. 2 k, Nordby Hede, Nordby sogn.

Heraf fredes den østlige del af parcellen, afgrænset ved en linie parallel med offentlig bivej nr. 7 og i en afstand af 30 meter fra denne.

Fredningen skal ikke være til hinder for, at ejendommen som hidtil anvendes som urtehave.

9. matr. nr. 2 l, Nordby Hede, Nordby sogn.

Hele ejendommen fredes. Ejendommen, hvorpå der er opført en mindre bebyggelse, er beplantet med frugttræer, som påstås fjernet.

Der nedlægges videre påstand om fjernelse af et i ejendommens sydlige og vestlige side i strid med naturfredningslovens § 2 plantet poppelhegn.

10. matr. nr. 6 ao, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen fredes tillige med tilgrænsende opgrødearealer. Ejendommen er bebygget med et i henhold til naturfredningslovens bestemmelser om byggelinien ved strandbredder ulovligt opført helårshus. Der nedlægges påstand om, at bebyggelsen kun må bibeholdes, så længe den nuværende ejer er ejer og bruger af denne.

På ejendommen, der er udyrket, tillades beplantning opretholdt, så længe huset eksisterer, på den vestlige del omkring dette, afgrænset af matrikelskellene og en linie øst for og parallel med skellet mellem matr. nr. 6 bf og 6 ao i en afstand af 25 m fra dette samt grænsen for det ved overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område.

11. matr. nr. 6 bf, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen, der er ubebygget og udyrket, fredes.

12. matr. nr. 6 aq, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen fredes. Ejendommen er bebygget med et sommerhus, hvortil der i strid med naturfredningslovens § 2 er opført en ca. 2,5 x 3,5 m stor tilbygning, der er indrettet til beboelse og forbundet med det oprindelige hus ved en forbindelsesbygning på 1 x 3 m. Der nedlægges påstand om, at de nævnte tilbygninger kun må bibeholdes, så længe den nuværende ejer er ejer og bruger af disse.

- 5 -

På ejendommen, der er udyrket, er i strid med naturfredningslovens § 2 plantet et læhegn i vestsiden, som påstås fjernet. Det skal dog være tilladt at opretholde eksisterende beplantning umiddelbart omkring huset i et område afgrænset af matrikelskellene, grænsen for det ved overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 omfattede område, samt en linie syd for og parallelt med denne grænse i en afstand af 30 m.

13. matr. nr. 6 ba, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Af ejendommen fredes den nordlige del, afgrænset af en linie fra skellet mellem matr. nr. 6 bc, 6 bb og 6 ba til skellet mellem matr. nr. 6 ba, 6 aq og 3 d.

På ejendommen, der er ubebygget og udyrket, påstås et i strid med naturfredningslovens § 2 plantet læhegn fjernet.

14. matr. nr. 6 bb Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen, der er udyrket og ubebygget, fredes.

På ejendommen findes en del i strid med naturfredningslovens § 2 foretagen beplantning i skellene. Denne beplantning påstås fjernet.

16. matr. nr. 6 am, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen, der er bebygget med et sommerhus, fredes. På ejendommens sydlige del er i strid med naturfredningslovens § 2 plantet et læbælte, som påstås fjernet. Iøvrigt skal det være tilladt at opretholde den eksisterende beplantning.

16. matr. nr. 6 ar, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Hele ejendommen fredes. På ejendommen er i 1962 i strid med naturfredningslovens § 2 opført et pumpehus. Væggene påstås hugget ned til et niveau med jordoverfladen, således at taget sænkes så meget som muligt under hensyn til pumpeanlægget, som kun må bibeholdes, så længe det fungerer som sådant. Såfremt anlægget således måtte blive nedlagt og fjernet, må der

ikke på stedet for dette genopføres bebyggelse eller lignende indretninger.

På ejendommen er i strid med naturfredningslovens § 2 foretaget beplantning, som påstås fjernet.

16. matr. nr. 6 aø, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Den nordlige del af ejendommen, der er ubebygget og udrykket, fredes.

Afgrænsningen sker ved en linie fra et punkt beliggende i skellet mellem offentlig bivej og matr. nr. 6 aø og i en afstand af 15 m fra matrikelskellet mellem 6 am og 6 aø til skellet mellem matr. nr. 6 bc, 6 bb og 6 aø.

En i strid med naturfredningslovens § 2 foretagen beplantning i ejendommens skel påstås fjernet.

17. matr. nr. 6 æ, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Den nordlige del af ejendommen, der er ubebygget, fredes.

Afgrænsningen sker ved en linie vinkelret på skellet mellem offentlig bivej og matr. nr. 6 aø, udgående fra et punkt 15 m syd for matrikelskellet mellem 6 am og 6 aø.

18. matr. nr. 1 a, Nordby Hede, Nordby sogn og 6 e, Stauns by, Onsbjerg sogn.

De indenfor en afstand af 100 m fra kanalen beliggende dele af ejendommen fredes. Arealerne udgør en del af Brattingborg gods skov."

Herefter er følgende ejendomme udgået af den oprindelige fredningspåstand: matr. nr.'ne 2 d 2 e og 2 f, alle af Nordby Hede, Nordby sogn, og 3 d, Stauns by, Onsbjerg sogn.

Udover det i rejsningssskrivelsen anførte har ministeriet under den mundtlige forhandling fremhævet, at området omkring Kanhave hører til de mest interessante områder med et overordentligt righoldigt landskab ud fra historisk-arkæologiske, kulturhisto-

riske synspunkter m.v.

Det er vigtigt at fastholde et sådant område også ud fra et økonomisk synspunkt (fremme af turismen). Fredning bør således ske såvel ud fra et lokalt som et samfundsmæssigt synspunkt.

Nationalmuseet har oplyst, at man har kendt Kanhave-kanalen i mange år, men den har været vurderet forskelligt. Siden nationalmuseet i 1948 fik fredet selve kanalen, har museet foretaget en nærmere datering, hvorved det er fastslået, at kanalen stammer fra vikingetiden omkring 800 år e.Kr.. Nationalmuseet finder, at Kanhave-kanalen er et meget vigtigt bidrag til belysning af vort lands historie på højde med vikingeborgene m.v. Museet finder, at kanalen gennem friholdelse bør bevares og sikres. Kanalen har også værdi som undervisningsmateriale.

Holbæk amtsråd og fredningsplanudvalget for Holbæk amt har støttet påstanden.

Samsø sogneråd har givet udtryk for, at fredningspåstanden er for vidtgående, og at de interesser, der knytter sig til kanalens bevarelse kan tilgodeses ved væsentlig mindre indgreb og uden de store udgifter, som påstanden medfører. Kanalen bør frilægges, hvilket kan ske ved fjernelse af bevoksningen i selve kanalområdet (det tidligere fredede areal), udskiftning af el-ledningerne og masterne med kabler samt åbning af de private veje ned til Stauns Fjord.

Endvidere har Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite fremhævet det ønskelige i, at kanalen frilægges som anført af sognerådet, og således, at den eksisterende bebyggelse bibeholdes.

På dette grundlag har nævnet under sagens fortsatte behandling forhandlet med de enkelte lodsejere under hensyn til hver ejendoms særlige problemer, idet nævnet specielt har undersøgt mulighederne for gennem en afståelse af nogle af de berørte ejen-

domme til det offentlige med livsvarig boligret for de nuværende ejere at sikre Kanhave-kanalen bedst muligt.

Lodsejerne har nedlagt følgende påstande:

1. Ejeren af matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, G.

Bech Pedersen, har over for ministeriets påstand om at bebyggelsen er opført i strid med strandbyggelinien gjort gældende, at huset blev opført i 1959 mere end 100 m fra den for græsvækst blottede strandbred.

For så vidt angår den efter 1961 opførte tilbygning med garage, som nævnet senest ved pålæg af 5. juli 1965 har krævet fjernet som værende i strid med den dagældende naturfredningslovs § 2, nu § 53, har ejeren ønsket spørgsmålet om bebyggelsens og dermed pålæggets lovlighed prøvet ved domstolene.

Endelig har ejeren gjort gældende, at fyrretræsbeplantningen ved ejendommen er plantet før 1961 og dermed lovlig, uanset at den står mindre end 100 m fra kanalen.

Ejeren har tilbudt at afstå ejendommen for en samlet sum af 160.000 kr. kontant og uden brugsret.

2. Ejeren af matr. nr. 2 h Nordby Hede, Nordby sogn, Kaj Alexandersen, forudsætter, at han kan fortsætte sit erhverv (gartneri) idet en indskrænkning i adgangen til at drive gartneri helt vil forrykke hans erhvervsgrundlag, selvom en væsentlig del af ejendommen ligger uden for det af påstanden omfattede område.

Han forudsætter endvidere, at et pumpehus, der er etableret på matr. nr. 6 ar, Stauns by, Onsbjerg sogn, i foråret 1961 er lovligt, uanset at det ligger mindre end 100 m fra kanalen.

For de øvrige indskrænkninger i ejendomsretten kræves erstatning.

4. Ejeren af matr. nr. 2 g, Nordby Hede, Nordby sogn, Esther

Kobbernagel, har oplyst, at hun intet har at indvende mod fredningen mod erstatning.

5. Ejeren af matr. nr. 2 i, Nordby Hede, Nordby sogn, Ejler Andersen, har protesteret imod fredningen og krævet erstatning, hvis den gennemføres.

6. Ejeren af matr. nr. 2 k, Nordby Hede, Nordby sogn, Hans Martin Nielsen, har oplyst, at han intet har at indvende mod fredningen mod erstatning.

7. Ejeren af matr. nr. 2 l, Nordby Hede, Nordby sogn, Esther Agnete Kleis, har gjort gældende, at ejendommen, der - bortset fra et mindre skur - er ubebygget, er en byggegrund, hvorfor der kræves erstatning som for byggejord.

Ejeren gør endvidere gældende, at de frugttræer, der findes på ejendommen og som er plantet i 1948, er lovlige.

Som et led i de eventuelle erhvervelser af ejendomme omkring kanalen har nævnet tilbudt en samlet erstatningssum på 24.000 kr. for afståelse af ejendommen. Her overfor har ejeren krævet 32.000 kr. samt omkostninger, hvilket modtilbud nævnet ikke har kunnet akceptere.

9. Ejeren af matr. nr. 6 aq, Stauns by, Onsbjerg sogn, Margit Raae, har oplyst, at der ved hendes køb i 1964 lå et 35 m² stort helårshus på ejendommen, som hun har ombygget for 22.000 kr., og yderligere for 12.000 kr. opført en tilbygning, der er bygget uden tilladelse fra nævnet uanset, at ejendommen ligger mindre end 100 m fra kanalen. Ejeren har tilbudt at afstå ejendommen for en samlet sum af 50.000 kr. - 60.000 kr. med fradrag af værdien af en livsvarig brugsret.

10. Ejeren af matr. nr. 6 bb, Stauns by, Onsbjerg sogn, J. P. Asmussen, har henholdt sig til, at nævnet i forbindelse med udstykningen af ejendommen har givet tilsagn om tilladelse

til bebyggelse i en afstand af mindst 80 m fra Kanhave-kanalen, hvorfor ejendommen kan bebygges. Ejeren har tilbudt at afstå ejendommen for 10 kr. pr. m² eller ialt ca. 64.000 kr.

11. Ejeren af matr. nr. 6 am, 6 ar og 6 aø Stauns by, Onsbjerg sogn, Knud Therkildsen, har for så vidt angår matr. nr. 6 aø gjort gældende, at der er givet tilladelse til bebyggelse inden for en afstand af 80 m fra Kanhave-kanalen, hvilket indebærer tilladelse til en vis rimelig beplantning nærmere kanalen, således at fredningspåstanden betyder en indskrænkning i rådigheden også med hensyn til beplantning. Ejeren kræver en erstatning på 20.000 kr.

For så vidt angår matr. nr. 6 am og 6 ar har ejeren gjort gældende, at beplantningen på ejendommen er lovlig, uanset beplantningen er foretaget efter 1961 som en følge af de nævnte synspunkter vedrørende matr. nr. 6 aø samt byggetilladelsen til naboparcellen. Ejeren har tilbudt af afstå ejendommen matr. nr. 6 am og 6 ar for en samlet sum af 135.000 kr. eller 100.000 kr. med livsvarig brugsret under forudsætning af, at hegningen mod Langørevejen kan bibeholdes. Hvis fredningspåstanden gennemføres kræves en erstatning på 45.000 kr.

12. Ejeren af matr. nr. 6 ø Stauns by, Onsbjerg sogn, Ole Holm Truelsen, har erklæret sig indforstået med fredningen og har frafaldet erstatning under forudsætning af, at en mindre eksisterende beplantning kan bevares.

13. Ejeren af matr. nr. 6 ao og 6 bf Stauns by, Onsbjerg sogn, Sigrid Hammerich, har overfor ministeriets påstand om: at bebyggelsen er opført i strid med strandbyggelinien gjort gældende, at huset, der er opført i 1959, respekterer strandbyggelinien. Hun har henvist til den af landinspektør Chr. Aakjær den 10. november 1960 afgivne servituterklæring samt en af lærer Bent

Hansen afgiven botanisk erklæring af 24. marts 1968, og således bestridt naturfredningsrådets erklæring af 4. maj 1967. Ejeren har tilbudt at afstå ejendommen for en samlet sum af 120.000 kr. kontant med fradrag af værdien af en livsvarig brugsret. Hvis der ikke bliver tale om afståelse kræves en erstatning på 50.000 kr.

14. Ejeren af matr. nr. 6 ba Stauns by, Onsbjerg sogn, Leif Døssing, der ikke har givet møde under sagen, har i et skriftligt indlæg gjort rede for sine planer om at opføre et sommerhus på ejendommen i overensstemmelse med de givne tilladelser men samtidig tilbudt at afstå ejendommen for en samlet sum af ca. 25.000 kr. kontant.

Fra panthavernes side er der alene rejst krav fra Østifternes Kreditforening, der har pant i matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, samt 3 d Stauns by, Onsbjerg sogn og 6 ao m. fl. Stauns by, Onsbjerg sogn.

Den ved overfredningsnævnets kendelse af 14/2 1949 pålagte fredningsservitut er sålydende:

1.
" Et 17 m bredt bælte i skellet mellem matr. nr. 6 e Stavns, Onsbjerg sogn, og matr. nr. 1 a Nordby by og sogn fra havet til kommunevejen til Langør skal henligge i sin nuværende tilstand. Der må ikke finde afgravning, opdyrking eller nyplantning sted, men hvis der kan opnås enighed mellem ejeren og nævnet herom, kan den på kanalens sider og bund værende beplantning fjernes eller beskæres.

2.

Langs hele skellet mellem matr. nr. 6 al Stavns, Onsbjerg sogn, og matr. nr. 2 a Nordby sogn fredes et bælte på ca. 27 m, hvoraf 15 m lægges på 6 al og 12 m på 2 a regnet fra skellet (kanalens midtlinie), der i marken er fikseret ved en skelpæl.

Dette bælte må ikke opdyrkes, beplantes, opfyldes, afgraves eller indhegnes men skal henligge i græs.

Der må ikke opføres bygninger eller skure, eller anbringes stakke, affald eller lignende. Kreaturgræsning er tilladt under forudsætning af, at skråningerne ikke derved beskadiges.

På strækningen fra det sydvestlige hjørne af matr. nr. 2 k til kommunevejen til Langør er der ifølge kortet udlagt en 6 m bred parcelvej. Denne vej respekteres, men vejbanen må ikke befæstes eller yderligere opfyldes.

Almenheden har ikke ret til at færdes eller opholde sig i bæltet, der kan overses fra ovennævnte kommunevej.

Nævnet kan fjerne højt voksende ukrudt eller lignende, hvorved kanalens konturer udviskes, eller udsigten fra vejen hindres.

Påtaleberettiget er Naturfredningsnævnet for Holbæk amtsrådskreds."

Ifølge kendelsen kan det frødede areal hvert 10 år omlægges i nyt græs. Omlægningen kan med fredningsnævnets tilladelse undtagelsesvist ske med kortere mellemrum for så vidt vejrforholdene gør det nødvendigt. Hegn kan opsættes om det fredede område.

Om den senere udvikling omkring kanalen bemærkes:

Ved skrivelse af 22/6 1959 udstedte nævnet, efter anmodning fra den daværende ejer af matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, til brug for en lånesag, attest om at det på ejendommen netop opførte sommerhus ikke var i strid med de ejendommen pålagte servitutter ifølge overfredningsnævnets kendelse af 4/4 1949.

Ved samme lejlighed blev nævnet bekendt med en planlagt opførelse af et sommerhus på ejendommen matr. nr. 6 ao, Stauns by, Onsbjerg sogn,

I midten af august 1959 henledes nævnets opmærksomhed på

amtsvejvæsenets planer om forlægning mod vest af landevejen Tranbjerg/Nordby ved kanalen, og ved skrivelse af 25/8 1959 søgte Holbæk amts vejvæsen om tilladelse til at gennemføre forlægningen uanset den i 1949 gennemførte fredning. Under er af nævnet den 12/12 1959 på stedet afholdt møde med deltagelse af repræsentanter for nationalmuseet og amtsvejvæsenet. henstillede museet, at der blev givet det lejlighed til at foretage en planlagt videnskabelig undersøgelse af kanalen inden vejarbejdets udførelse, hvilket nævnet derefter tilsluttede sig. Efter at denne undersøgelse var afsluttet, meddelte nævnet den 8/10 1960 at der intet fandtes at erindre imod vejarbejdets begyndelse. Vejarbejdet er derfor blevet gennemført.

Ved skrivelse af 15/8 1962 henledte nationalmuseet fredningsnævnets opmærksomhed på den landskabeligt set uheldige bebyggelse, der var opstået omkring kanalen, og rejste spørgsmål om udarbejdelse af en fredningsplan for området, hvilket gav nævnet anledning til en drøftelse af sagen med fredningsplanudvalget for Holbæk amt.

Med en skrivelse af 14/2 1963 forelagde ejeren af matr. nr. 6 ae Stauns by, Onsbjerg sogn, hvorfra blandt andet ejendommene matr. nr. 6 ba, 6 bb og 6 aø smst. senere er udstykket, en udstykningsplan, som Holbæk amtsråd havde godkendt ved skrivelse af 30/10 1962, idet han ønskede sikkerhed for at køberne af de planlagte lodder kunne opnå fredningsnævnets tilladelse til bebyggelse, hvorved han henviste til at de tidligere frastykkede ejendomme matr. nr.'ne 6 am, 6 ao og 6 aq smst. allerede var bebyggede, ligesom han oplyste i skrivelse af 5/3 1963, at den senere matr. 6 bb smst. kunne bebygges i en afstand af ca. 80 m fra kanalen. Efter indhentede udtalelser fra fredningsplanudvalget, der under forudsætning af nationalmuseets samtykke kunne tiltræde dispensation fra

naturfredningslovens § 2 stk. 1, og fra nationalmuseet, der på det bestemte tidspunkt måtte modsætte sig, at den nævnte lod blev bebygget og beplantet, og iøvrigt beklagede den allerede foretagne bebyggelse, godkendte nævnet den 26/7 1963 udstykningsplanen med tilføjende, at det måtte stilles som en betingelse ved en eventuel bebyggelse af parcellerne, at denne holdtes længst muligt fra Kanhave-kanalen, ligesom beplantning i nærheden af denne i videst muligt omfang burde undgås.

Den 17/2 1964 ansøgte ejeren af ejendommen matr. nr. 6 aq i Nordby by, Onsbjerg sogn, om tilladelse til at foretage en tilbygning til ejendommens bygning, som han oplyste var opført i 1960/61, og som han havde mulighed for at sælge, såfremt der gaves tilladelse til tilbygningen. Nævnet afslog den 5/3 1964 at imødekomme ansøgningen.

Ved skrivelse af 9/4 1964 gjorde nationalmuseet nævnet opmærksom på, at ejeren af matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, var i færd med at foretage tilbygning til ejendommens bygninger, i hvilken anledning nævnet den 1/5 1964 besigtigede området ved kanalen med deltagelse af en repræsentant fra museet. Herunder forhandlede med ejeren af matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, overfor hvem nævnet tilkendegav, at nogle af ham foretagne tilbygninger måtte anses for at være udført i strid med naturfredningsloven, idet man anså dem for udført efter hans overtagelse af ejendommen den 1/10 1962. Ved skrivelse af 11/6 1964 til lodsejerne omkring Kanhave-kanalen henledte nævnet efter en derom under ovennævnte møde truffet beslutning lodsejernes opmærksomhed på, at kanalen som et jordfast oldtidsminde var omfattet af bestemmelsen i § 2 i naturfredningsloven af 16/6 1961, ikrafttrådt den 30/6 1961, og indskærpede, at der efter denne dato indenfor en afstand af 100 m fra kanalen hverken måtte bygges eller plantes eller iøvrigt foretages foranstalt-

ninger, der virkede skæmmende på oldtidsmindet. Såfremt der efter lovens ikrafttræden måtte være foretaget foranstaltninger i strid hermed, anmodedes lodsejerne om snarest at retablere den tidligere tilstand. Specielt anmodedes ejeren af matr. nr. 2 a Nordby Hede, Nordby sogn, om senest inden 6 måneder fra skrivelsens dato at fjerne de tilbygninger til ejendommens beboelsesbygning, som han havde udført efter ejendommens overtagelse den 1/10 1962. Denne sidste anmodning har nævnet senere fastholdt i skrivelser af 15/5 og 5/7 1965.

Fra ejeren af ejendommen matr. nr. 6 bb Stauns by, Onsbjerg sogn, modtog nævnet den 19/7 1967 gennem Samsø kommune andragende om tilladelse til at opføre et sommerhus på ejendommen i en afstand af ca. 60 m fra kanalen. Behandlingen af dette andragende har været stillet i bero på fredningssagens rejsning og behandling.

Ved sin bedømmelse af den af ministeriet for kulturelle Anliggender under sagen nedlagte fredningspåstand har nævnet fundet at kunne tiltræde de af ministeriet fremførte synspunkter og er derfor enig med ministeriet i dets vurdering af betydningen af Kanhavekanalens bevaring og frilæggelse med adgang for offentligheden til at færdes i området. Ved afgørelsen af om den i 1949 gennemførte fredning af selve kanalen bør udvides i det af ministeriet påståede omfang har nævnet imidlertid ment at måtte lægge vægt på, at den eksisterende bebyggelse i tiden op til den 30/6 1961, da byggeliniebestemmelsen i naturfredningslovens § 2 trådte i kraft, har kunnet udvikles på baggrund af den allerede gennemførte fredning, og at udstykning af området syd for kanalen efter dette tidspunkt er gennemført i overensstemmelse med en af nævnet godkendt udstykningsplan i tillid til en forventet byggeafstand af ca. 80 m fra kanalen. Under hensyn hertil og på baggrund af de betydelige erstatningssummer gennemførelsen af et forbud mod opretholdelse af den lovligt ekssi-

sterende bebyggelse indenfor en afstand af 100 m fra kanalen og mod bebyggelse af ejendommene matr. nr. 2 l Nordby Hede og sogn og 6 bb Stauns by, Onsbjerg sogn, vil medføre, har nævnet endvidere, uanset at kanalens betydning som historisk minde skønnes at begrunde, at der under sagen kan anses at foreligge et sådant særligt tilfælde som omhandlet i naturfredningslovens § 13, stk. 2 i.f., ment at burde overveje muligheden af mindre vidtgående indgreb end den nedlagte fredningspåstand indeholder og har fundet, at det gennem sagens rejsning tilsigtede mål i tilstrækkelig grad vil kunne opnås ved en udvidelse af det ved overfredningsnævnets kendelse af 14/2 1949 fredede areal med 5 m til hver side af kanalen, således at dette areal stedse skal henligge i græs og al/^{an-}den bevoksning kunne fjernes ved nævnets foranstaltning, samt at det eksisterende hegn i øst- og sydskel af ejendommen matr. nr. 2 k Nordby Hede og sogn, ved nævnets foranstaltning nedskæres til 1 meters højde, og således at der tillægges offentligheden ret til færdsel til fods og ophold i hele det fredede område.

Nævnet finder dog, at hele ejendommen matr. nr. 2 l Nordby Hede og sogn, der er af areal 3.000 m², bør inddrages under fredningen, idet nævnet forudser, at der med tiden kan indrettes en parkeringsplads på denne ejendom.

Ved denne afgørelse og fastsættelsen af de nedenfor anførte erstatningsbeløb har nævnet forudsat,

at en ansøgning fra ejeren af matr. nr. 2 l Nordby Hede og sogn om dispensation fra bestemmelsen i naturfredningslovens § 2, nu § 53, ville være blevet inødekommet under hensyn til, at ejendommen er erhvervet før denne bestemmelse trådte i kraft,
at en tilladelse efter naturfredningslovens § 53 til bebyggelse af ejendommen matr. nr. 6 bb Stauns by, Onsbjerg sogn, vil blive betinget af, at bebyggelsen anbringes så langt fra kanalen som andre

byggeforskrifter tillader,

at ejendommen matr. nr. 6 ba smst. bebygges med respekt af afstandsbestemmelsen i naturfredningslovens § 53,

at bestemmelsen i naturfredningsloven § 53 af nævnet iøvrigt påses overholdt udenfor det ved denne kendelse særligt fredede område, samt

at der ikke med denne sags afgørelse af fredningsmyndighederne er taget endelig stilling til lovligheden efter naturfredningslovens

§ 25, stk. 1, nu § 46, af bebyggelsen på matr. nr. 2 a Nordby Hede

og sogn og på matr. nr. 6 ao Stauns by, Onsbjerg sogn, eller om

lovligheden efter naturfredningslovens § 2, nu § 53, af de tilbyg-

ninger, der efter 30/6 1961 er foretaget på matr. nr. 6 aq Stauns

by, Onsbjerg sogn og matr. nr. 2 a Nordby Hede og sogn.

Nævnet har endvidere vedtaget at godkende den mellem ministeriet for kulturelle Anliggender og ejeren af ^{ejendommene} matr. nr. 1 a Nordby Hede og sogn og 6 e Stauns by, Onsbjerg sogn, hofjægermesterinde Elisabeth Henriette Lassen f. Danneskiold-Samsøe indgåede overenskomst af 15/1 1968 om fredning af et areal omkring Kanhave-kanalen.

T h i b e s t e m m e s :

Den af ministeriet for kulturelle Anliggender begærede fredning gennemføres, således at der pålægges ejendommene matr. nr. 2 l, 2 k og 2 a Nordby Hede og sogn, matr. nr. 6 am, 6 ar, 6 bb, 6 ba, 6 aq, 6 bf og 6 ao Stauns by, Onsbjerg sogn følgende udvidelser i den ved overfredningsnævnets kendelse af 14/2 1949 gennemførte fredning af de samme ejendomme:

1.

Det fredede areal udvides med et 5 m bredt bælte på begge sider af kanalen, dog at hele ejendommen matr. nr. 2 l Nordby Hede og sogn inddrages under fredningen. Det fredede areal, for hvilket de ved overfredningsnævnets kendelse fastsatte bestemmelser fortsat gælder, skal stedse henligge i græs. Al anden bevoksning kan fjern-

nes ved nævnets foranstaltning og på nævnets bekostning efter forudgående meddelelse til lodsejerne om tidspunktet for arbejdets udførelse.

2.

Der tillægges offentligheden adgang til færdsel til fods på det fredede areal, dog at det yderligere skal være besøgende på arealet tilladt at parkere motorkøretøjer på ejendommen matr. nr. 2 1 Nordby Hede og sogn såfremt lovlige overkørsel til et sådant formål fra ejendommen til den offentlige bivej etableres.

3.

Eksisterende hegn i øst- og sydskellet af ejendommen matr. nr. 2 1 Nordby Hede og sogn nedskæres ved nævnets foranstaltning og på nævnets bekostning til 1 meters højde. Hegnet skal herefter ved ejerens foranstaltning og på hans bekostning stedse holdes i denne højde.

4.

Det fredede areal, som fastlægges på et kort, der vedhæftes denne kendelse, afmærkes i marken med skelpæle i de nord/sydgående skel. Arealet må ikke hegnes. Nævnet skal være berettiget til at lade opsætte tavler på ejendommen matr. nr. 2 1 Nordby Hede og sogn med angivelse af grænserne for det fredede areal, fredningens indhold og Kanhave-kanalens historie og betydning.

5.

Påtaleberettiget er fredningsnævnet for Holbæk amt.

For nedgang i ejendommenes værdi som følge af de ved denne kendelse iværksatte rådighedsbegrænsninger tillægges der ejerne følgende erstatninger:

Fru Esther Kleis, Tranebjerg	24.000 kr.
Hr. Hans Martin Nielsen, Kanhave, Tranebjerg	700 kr.
Hr. G. Bech Pedersen, Kanhave, Tranebjerg,	3.000 kr.

Hr. overlæge Knud Therkildsen, Åbrinken 205, Virum 500 kr.

Hr. professor dr.phil. J. Asmussen,

Bredgade 77, København K. 1.500 kr.

Hr. bibliotekar Leif Døssing,

Christiansmindevej 9, Nykøbing F. 1.500 kr.

Fru Margit Raae, Gruntvigsvej 2,3, København F. 1.500 kr.

Fru Sigrid Hammerich, Kanhave, Tranebjerg 1.500 kr.

Erstatningerne tilkommer i deres helhed ejerne.

Kendelsen forelægges i medfør af naturfredningslovens § 19, stk
3 overfredningsnævnet.

N. Andersen

Bjarne Jensen

Cl. Bagge Holm.

Fredningsnævnets kendelse er blevet indanket af 2 af ejerne, hr. G. Bech Pedersen og fru Esther Agnete Kleis. Endvidere har Ministeriet for kulturelle Anliggender henstillet, at fredning foretages i det fulde af ministeriet påståede omfang.

Overfredningsnævnet har den 1. juni 1970 foretaget besigtigelse og har herved forhandlet med sagens parter samt med repræsentanter for Nationalmuseet, Ministeriet for kulturelle Anliggender, Naturfredningsrådet, Samsø kommune, fredningsplanudvalget for Århus amt og fredningsnævnet for Holbæk amtsrådsreds. Til besigtigelsen var endvidere indbudt samtlige ejere af ejendomme, der omfattedes af kulturministeriets påstand.

De fremmødte repræsentanter for ministeriet og Nationalmuseet gjorde herved bl.a. rede for Kanhave-kanalens betydning som arkæologisk og kulturhistorisk monument og for ønsket om at få iværksat en restituering af kanalområdet, som er af den største videnskabelige og pædagogiske værdi.

På grundlag af besigtigelsen og det under sagen fremkomne har Overfredningsnævnet søgt at finde en løsning, som på een gang respekterer den udvikling, som tildels med myndighedernes billigelse allerede er sket i området, og dog i rimeligt omfang tillader realisering af ønsket om nærmere undersøgelse og reetablering af Kanhavekanalen. Løsningen går i hovedsagen ud på at udvide den ved fredningsnævnets kendelse foretagne fredning med offentlig adgang til at omfatte de tre ubebyggede parceller langs kanalen øst for landevejen.

Overfredningsnævnet har derfor besluttet

I. at stadfæste fredningsnævnets kendelse med følgende ændringer:

1. Fredningen og den offentlige adgang til fods udvides til at omfatte ejendommene matr.nr. 6 ba og 6 bb Stauns samt matr.nr. 2 1 Nordby.

2. Parkering tillades ikke på parcellen, matr.nr. 2 1 Nordby.

3. Offentlighedens adgang på hele det fredede område kan indskrænkes, i det omfang offentlig færdsel af Rigsantikvaren findes at være til skade for videnskabelige interesser.

4. Nationalmuseet kan indenfor de fredede arealer foretage de udgravninger m.v., som er nødvendige for nærmere undersøgelse og reetablering af kanalen.

II. Erstatningerne.

a) Idet Overfredningsnævnet har erklæret sig interesseret i, at det offentlige overtager ovennævnte 3 ejendomme matr.nr. 6 ba og 6 bb Stauns samt matr.nr. 2 1 Nordby, hvilket ejerne har erklæret sig indforstået med, har Overfredningsnævnet afgivet erstatnings-tilbud i sagen med det resultat, at ejeren af matr.nr. 2 1 Nordby, fru Esther Kleis, og ejeren af matr.nr. 6 bb Stauns, professor Jes. P. Asmussen, har ønsket erstatningerne fastsat af taksationskommissionen. De øvrige af sagen omfattede ejere har enten tiltrådt de af fredningsnævnet fastsatte eller af Overfredningsnævnet tilbudte erstatninger, som angivet i nærværende kendelses konklusion.

Ved kendelse af 27. marts 1971 har taksationskommissionen fastsat erstatningerne til de 2 sidstnævnte ejere til:

Fru Esther Kleis: 24.000 kr.

Professor Jes P. Asmussen 30.000 " .

b) Fru Esther Kleis, repræsenteret ved advokat Poul Garde, Samsø, har for bistand under sagen påstået sig tilkendt sagsomkost-

ninger. Overfredningsnævnet har imidlertid ikke fundet tilstrækkeligt grundlag herfor.

c) Overfredningsnævnet har begrundet i fredningens særlige karakter besluttet at lade staten afholde 9/10 af de med fredningen forbundne udgifter.

Et kort, nr. Ho102Avisende det fredede område, der udgør ca. 2 ha, er vedhæftet nærværende kendelse. På kortet er tillige vist det ved Overfredningsnævnets kendelse af 14. februar 1949 tidligere fredede område samt det område af matr.nr. 1 a Nordby og 6 e Stauns, som er fredet i henhold til overenskomst af 15. januar 1968 mellem ejeren hofjægermesterinde Elisabeth Henriette Larsen og ministeriet for kulturelle anliggender.

T h i b e s t e m m e s :

Den af fredningsnævnet for tidligere Holbæk amtsrådsreds den 23. december 1969 afsagte kendelse om fredning af et område omkring Kanhave-kanalen på Samsø stadfæstes med foranstående ændringer.

Erstatningerne fordeler sig således:

Lb. nr.	Navn og adresse	Matr. nr.	Erstatningsbeløb kr.
1.	Fabrikant G. Bech Pedersen, Kanhave, Tranebjerg, Samsø.	Del af 2 <u>a</u> Nordby	3.000 kr.
2.	Hr. Hans Martin Nielsen, Kanhave, Tranebjerg, Samsø.	Del af 2 <u>k</u> Nordby	700 "
3.	Fru Esther Kleis, Kanhave, Tranebjerg, Samsø.	2 <u>l</u> Nordby	24.000 "
4.	Fru Sigrid Hammerich, Kanhave, Tranebjerg, Samsø.	Del af 6 <u>bf</u> og af 6 <u>ao</u> Stauns.	1.500 "
5.	Fru Margit Råe, Grundtvigsvej 2, København V.	Del af 6 <u>ag</u> Stauns.	1.500 "

Lb. nr.	Navn og adresse	Matr. nr.	Erstatningsbeløb kr.
6.	Bibliotekar Leif Døssing, Valnæsvej 4, Nykøbing F.	6 <u>ba</u> Stauns	25.000 kr.
7.	Professor Jes P. Asmussen, Bredgade 77, København K.	6 <u>bb</u> Stauns	30.000 "
8.	Overlæge K. Therkildsen, Åbrinken 205, Virum.	Del af 6 <u>ar</u> Stauns	500 "
			<u>Ialt: 86.200 kr.</u>

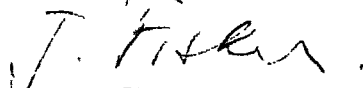
Forrentning sker med 10 % p.a. fra den 23. december 1969 til datoen for udbetaling.

Af erstatningerne udredes 9/10 af statskassen og 1/10 af Århus amtsfond.

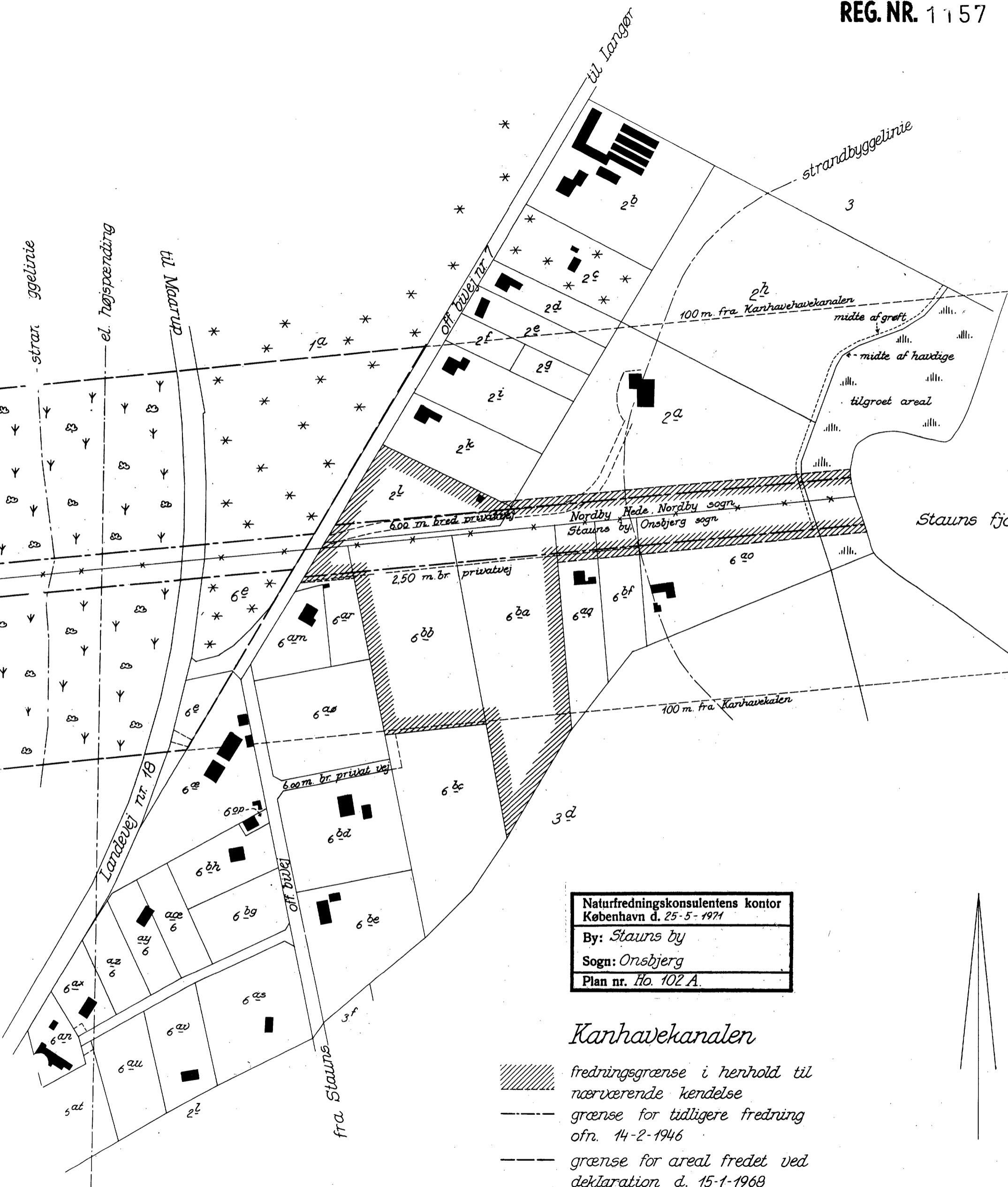
Nærværende kendelse vil være at tinglyse som adkomst for staten v/ministeriet for kulturelle anliggender, for så vidt angår de erhvervede ejendomme, matr.nr. 6 ba og 6 bb Stauns og 2 l Nordby.

Udskriftens rigtighed

bekræftes

J. Fisker

KORT>

Naturfredningskonsulentens kontor
 København d. 25-5-1971
 By: Staus by
 Sogn: Onsbjerg
 Plan nr. Ho. 102 A.

Kanhavekanalen

- fredningsgrænse i henhold til nærværende kendelse
- grænse for tidligere fredning ofn. 14-2-1946
- grænse for areal fredet ved deklaration d. 15-1-1968

1:2000

